

Halk Arasında Hemoroit Tedavisinde Kullanılan Bitkiler-I

Geliş Tarihi : 07.09.2004
Düzeltilme Tarihi : 02.11.2004
Kabul Tarihi : 04.11.2004

Gülin Gürhan* / Nurten Ezer*

Giriş

Günümüzde gerek kırsal kesimde gerekse şehirlerde, hastalıkların tedavisinde ve hastalıklardan korunmak için diğer tedavi seçeneklerinin yanı sıra bitkiler ve bitkisel ilaçlardan yararlanılmaktadır. Tıbbi bitkiler ile tedavi bir kültür ve gelenek varlığına dayanır. Bu nedenle halk ilacı olarak kullanılan bitkiler üzerindeki araştırmalar önem kazanmaktadır. Günümüze kadar yapılan folklorik çalışmalar ve halk ilacı çalışmaları incelenerek, hemoroit tedavisinde kullanılan bitkiler tespit edilerek değerlendirilmiştir.

Halk arasında basur olarak bilinen hemoroit, her ırk, cins ve yaşta görülebilen bir hastalıktır. Ancak görülme sıklığı 40 yaşından itibaren artar, küçük çocuklarda ise nadir olarak görülür. Batı ülkelerinde 50 yaşından sonra hemoroit semptomlarının yaygınlığının, %50'ye ulaştığı bildirilmiştir. Diğer bir ifadeyle ilerleyen yaşlarda semptomlar daha fazla ortaya çıkar^{1,2}.

Hemoroit tanımıyla ilgili değişik hipotezler ortaya atılmıştır. Geleneksel olarak hemoroitin artmış portal venöz basınçtan kaynaklanan ven varikoziteleri olduğu bilinir. Buna göre superior hemoroidal venler valf taşımadığından bunlardaki basınç insanın ayakta duruşuyla kronik olarak artar ve venler genişler. Fakat son yıllarda yapılan çalışmalar, hemoroitin sarkmış anal nodüldeki patolojik değişikliklerin sonucu olduğunu göstermiştir. Bu mekanizma da hemoroitin bir tür şişmiş ven olduğu kavramını çürütmüştür. Bugün çok yaygın olarak kabul edilen; hemoroitin zengin arteriovenöz ağa sahip, normal vasküler bantları birbirine bağlayan kas liflerinin zayıflaması sonucu oluştuğudur^{2,3}.

---

* Hacettepe Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, 06100 Ankara

Bu hastalıkta dış ve iç hemoroitler şeklinde bir ayırım yapılabilir. Dış hemoroitler Plexus haemorrhoidalis inferior'den oluşurlar. Üzerleri modifiye anüs derisi ile kaplıdır. İç hemoroitler ise Plexus haemorrhoidalis superior'den kaynağını alır ve anal kanalın yukarı kısmı ile rektumun submüköz boşluğunda yerleşmiş olup, üzerleri mukoza ve çok katlı yassı epitelle örtülüdür. Büyüklüğe ve klinik semptomlara bağlı olarak iç hemoroitler sarkabilirler. Genellikle iç ve dış hemoroitler bir arada bulunurlar, tromboze veya ülserlenebilirler. Ayrıca hemoroit dışında anal fissür ve fistüller de görülebilir^{2,4,5,6}.

Hemoroitin ortaya çıkmasına neden olan etkenler

Uzun süre aynı pozisyonda kalmak, kalıtsal nedenler, yaşlılık, düzensiz beslenme, konstipasyon, diyare, fiziksel zorlama ve iç sfinkterin düzeninin bozulması, endokrin sistem hastalıkları, hamilelik hemoroiti hazırlayan sebepler arasındadır. Ayakta durmayı gerektiren meslek mensuplarında bu hastalığın daha sık görüldüğü de saptanmıştır. Pelvis urları, rektum kanseri gibi mekanik sebepler ve anal enfeksiyonlar sonucunda da hemoroitin ortaya çıktığı bildirilmiştir^{4,5}.

Hemoroitin semptomları

Rektal kanama hemoroitin en yaygın belirtisidir. Aşırı kanamada anemi görülebilir. Diğer bir belirti sarkmadır (prolaps) ve defekasyonla birlikte bir kütle anüsten dışarı çıktığı hissedilir. Zamanla kronik sarkma, kalıcı mukus akıntısına neden olur ve bunun sonucunda da perianal tahriş ve pruritis meydana gelir. Ayrıca sarkmış hemoroit, tromboz oluşumu ve enflamasyon, ağrıya sebep olur. Benzer belirtiler anal fissürlerde de görülür^{6,7}.

Hemoroit tedavisi

Hemoroit hastalığının varlığının tespiti belirtilere bağlı olduğu için, kanama veya sarkma görülmediği veya seyrek belirtiler görüldüğü durumlarda tedaviye gerek duyulmaz. Ayrıca hastalar genellikle nüks etme ve iyileşme periyotlarına katlanırlar veya şiddetlenen semptomların farkında olmazlar^{3,7}.

Hemoroitin bir çok tedavi şekli vardır. Bunlar geniş anlamda şu şekilde sınıflandırılabilir: a)Oral tedavi, b)Topikal tedavi, c)Cerrahi olmayan

yok edici metotlar (Rubber bant ligasyonu, Infrared fotokoagülasyon), d) Cerrahi müdahaleler. Rahatsız edici semptomları ve tekrarlama riski olduğu göz önüne alındığında yok edici metotlara ve cerrahi müdahalelere çok talep olmamaktadır. Rutin klinik çalışmalarda, hemoroit hastalığının tedavisi için ilk seçenek genellikle koruyucu yaklaşımdır. Ayrıca hemoroiti başlatan sebeplerden biri olan hamilelik dönemi, hastalığın ilaçla veya cerrahi tedavisini sınırlar. HIV enfeksiyonuna sahip hemoroitli hastalar için cerrahi tedaviden sonra septik komplikasyon ve gecikmiş yara iyileşmesi riskleri vardır. Bu sebeplerle hamilelik ve HIV enfeksiyonu durumlarında koruyucu tedavi tercih edilir ^{3,5,7}.

Koruyucu Tedavi

Hemoroit şikayetleri günlük aktivitelerini etkilemeyen ve en az seviyede olan hastalar için koruyucu tedavi önerilir. Koruyucu yaklaşım, oral ve topikal tedavileri de içerir ⁷.

Hemoroitin oluşmasını önlemede diyet ve yaşam şekli değişikliği gereklidir. Hemoroitin diğer önemli semptomu olan sarkmaya karşı basınç oluşmasını önlemek veya oluşan basıncı azaltmak gerekir. Bunun için hastalar, uzun süre ayakta durmaktan, tuvalette uzun süre oturmaktan ve zorlanmaktan kaçınmak gerektiği konusunda bilgilendirilmelidirler. Gerekli olduğu durumlarda oturma banyoları ve ılık suyla yıkama tavsiye edilir ^{3,5,8}.

Oral tedavi seçenekleri lif desteğini, *Plantago spec.* (Psyllium) gibi dışkı hacimlendirici ajanları ve diosmin ve hesperidin karışımlarını (Daflon®) içerir. Lif tedavisi, kesin kanıtlar olmamasına rağmen, her olasılıkta hemoroitin ilk tedavisine önemli yarar sağlar. Hastaya lif desteğiyle birlikte uygun miktarda su almasını önermek de önemlidir. Böylece defekasyonla birlikte oluşan zorlanma ihtiyacı ve anal kanal epitelinde ortaya çıkacak travma ile kanama ve ülserasyon olasılığı da azalır. Çoğu hasta bu tür diyet değişikliklerinden ve dışkı hacimlendirici ajanların diyetle eklenmesinden yarar sağlar ^{5,7,8}.

Topikal tedavi, hemoroitin akut belirtilerini tedavi etmede bir diğer ilk basamak terapötik alternatif olup, lokal anesteziik etki göstererek şikayetleri azaltır. Lokal anesteziik etki sarkmadan kaynaklanan yanma ve kaşıntıyı ortadan kaldırır. Bu etkiyi gösteren ilaçların kanama üzerindeki etkisi azdır fakat bu amaçla da sık sık kullanılırlar. Hemoroitin ilerleyen

şikayetlerine karşı lokal anesteziğin yanında antienflamatuvar, lokal vazokonstriktör etkili çok çeşitli topikal kremler, losyonlar ve supozituarlar geliştirilmiştir. Anusol® ve Tucks® gibi ticari ürünler bilimsel ispatı olmamasına rağmen semptomatik rahatlama sağlar ama bunlar hemoroiti tedavi etmezler. Lif desteğine benzer şekilde topikal ilaçlar da az yan etkilere sahip olup genellikle güvenilir kabul edilirler^{2,3,5,7}.

Hemoroit ve Tıbbi Bitkiler

Bugüne kadar ülkemizde yapılmış olan halk ilacı araştırmaları incelendiğinde halk arasında geleneksel ilaçların en sık hemoroit tedavisinde kullanıldığı bildirilmiştir⁹. Bu nedenle halk ilaçları üzerindeki derleme çalışmalarına hemoroit ile başlanmıştır.

Çeşitli folklorik dergilerde bulunan tıbbi folklor araştırmaları incelendiğinde, halk arasında hemoroite karşı bir çok tedavi yöntemi ve bitki kullanıldığı ama genellikle kullanılan bitkilerin sadece yöresel adının verildiği, kullanılışla ilgili yeterli bilgilerin yer almadığı görülmüştür¹⁰⁻¹³. Ayrıca üzerinde bilgi verilen bitkilerin yeterli şekilde tarif edilmediği ve bilimsel (Latince) tanımlanması yapılmadığından bitkiyi kesinlikle tanımak mümkün olmamaktadır¹⁴. Halk ilacı çalışmalarında ise bitkilerin yöresel adları, kullanılan kısımları, kullanılış şekilleri vb. gibi bilgiler, yüz yüze anket yöntemi uygulanarak tespit edildikten sonra bitkiler toplanmakta, tayinleri yapılmakta, Latince isimleri verilerek bilimsel olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle bu derlemede halk ilacı çalışmalarından elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Halk arasında, ülkemizin farklı yörelerinde, hemoroit şikayetlerinin giderilmesi ve tedavisinde kullanılan 46 familyaya ait 84 cinsin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmaların sonuçları ile folklorik araştırmalar karşılaştırıldığında ise bir çok bitkinin yöresel adlarının her iki çalışmada geçtiği ve benzer olduğu görülmektedir. Folklorik dergilerde acı kavun, ardiç, ayva, banya, bodur ot, ceviz, nar, ısırgan, kuşburnu, maydanoz, meşe, papatya, patlıcan, sarımsak, sığır kuyruğu, siyah üzüm, üzerlik gibi bitkilerin hemoroite karşı kullanıldığı bildirilmiş, ancak bu bitkilerin hiç birinin bilimsel tanımlaması yapılarak Latince adları verilmemiştir^{10,13,15,17}. Latince adları farklı olan bazı bitkilerin değişik yörelerde aynı yöresel adla anıldığı ve bunun yanılgıya neden olabileceği görülmektedir. Örneğin, *Ranunculus ficaria*, *Centaurea drabifolia*, *Dianthus floribundus*, *Ajuga chamaepitys*, *Teucrium chamaedrys* türleri "basurotu"

diye adlandırılmaktadır. Bu da halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin bilimsel olarak tayinlerinin ve isimlendirilmelerinin önemini göstermektedir. Bu örnekler artırılabilir (Tablo I).

Halk arasında tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin, toprak altı ve toprak üstü kısımlarının hatta tüm bitkinin doğrudan doğruya, suyla kaynatılarak veya suya daldırılarak (dekoksasyon, infüzyon, çay halinde) ya da pişirilerek, lapa halinde dahilen ve/veya haricen kullanılışları bulunmaktadır. Ayrıca klinikte, koruyucu tedavide tavsiye edilen oturma banyoları ve ılık suyla yıkama, halk arasında da “buhar banyosu” olarak haricen uygulanmaktadır. Bitkiler dahilen kullanılışları sırasında genellikle balla tatlandırılmaktadır. Bazı yörelerde bitki karışımlarının kullanılışı da tespit edilmiştir: *Malva sylvestris* veya *Malva neglecta* bitkisinin yapraklarının, *Platanus orientalis*, *Quercus cerris var. cerris* ve *Salix alba* bitkilerinin kök kabuklarının, *Verbascum cheiranthifolium* veya *Verbascum chrysochaete* bitkisinin çiçek ve yapraklarının karışımından hazırlanan dekoksasyon, haricen lokal banyo halinde, Isparta yöresinde kullanılmaktadır¹⁸. *Rosa canina*, *Urtica dioica* ve *Juniperus oxycedrus* hemoroit tedavisinde ilk 3 sırayı alan bitkilerdir (Tablo I). Klinikte kullanılan pıysillum, *Plantago pıysillum* bitkisi veya buna yakın diğer türlerin kurutulmuş olgun tohumlarıdır ve dahilen müshil olarak etkilidir. Etki, müsilağın su alarak bağırsakta şişmesi sonucu meydana gelir¹⁴. Halk arasında kullanılan *Plantago major* de antienflamatuvar ve yara iyi edici etkisinden dolayı aktif bulunmuştur¹⁹.

Halk ilacı olarak kullanılan *Sambucus ebulus*, *Beta vulgaris*, *Echaliium elaterium*, *Hypericum perforatum*, *Iris germaniaca*, *Juglans regia*, *Teucrium polium*, *Viscum album*, *Laurocerasus officinalis*, *Rosa canina*, *Rubus hirtus*, *Rubus discolor*, *Solanum melongena*'nın antienflamatuvar ve/veya antinosiseptif aktiviteleri⁴⁷⁻⁵⁵, *Momordica charantia*, *Laurus nobilis*'in hem antienflamatuvar hem de analjezik aktiviteleri⁵⁶⁻⁵⁸, *Pinus nigra*, *Urtica dioica*'nın analjezik aktiviteleri⁵⁹⁻⁶⁰, *Rubus hirtus*, *Rubus sanctus*'un yara iyi edici etkileri⁶¹ ile ilgili bazı biyolojik aktivite çalışmaları tespit edilmiştir (Tablo I).

Hemoroit tedavisinde ve koruyucu olarak genellikle antienflamatuvar, antinosiseptif, analjezik, yara iyi edici, laksatif ve pürgatif ilaçların kullanıldığı dikkate alınırsa benzer etkiye sahip bitkilerin halk ilacı olarak kullanıldığı da görülmektedir.

TABLO I
Halk arasında hemoroit tedavisinde kullanılan bitkiler

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
Araceae				
<i>Arum balansanum</i> R. Mill.	Yılan bacağı, El kabartacağı	Kök / Kök, Meyve	D	Afyon (20) / Kütahya (20)
<i>Arum detrunctatum</i> C.A. Meyer ex Schott var. <i>detrunctatum</i>	İlhan bacağı, İlhan burçacağı	Yumurru	D	Isparta (18)
<i>Arum elongatum</i> steven ssp. <i>elongatum</i>	Yılan yastığı	Meyve, Yumurru	D	Gönen (32)
<i>Arum</i> sp.	Yılan purçuğu	Meyve	D	Antalya, Isparta (23), Konya (29)
<i>Dracunculus vulgaris</i> Schott	Yılan bacağı	Yumurru	D	Gönen (32)
Aristolochiaceae				
<i>Aristolochia mauroorum</i> L.	Karga kavuğu	Kök	D	Karaman (33)
Asteraceae				
<i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	Pazvat	Kapitulum	D	Erzurum (34)
<i>Anthemis austriaca</i> Jacq.	Yavşan	Çiçek	D	Kütahya (20)
<i>Anthemis pseudocotula</i> Boiss.	Papatya	Kapitulum	D	Isparta (18)
<i>Artemisia austriaca</i> Jacq.	Kelemler	Herba	D	Erzurum (34)
<i>Bellis perennis</i> L.	Papatya	Kapitulum	H	Isparta (18)
<i>Carduus pycnocephalus</i> L. ssp. <i>albidus</i> (Bieb.) Kazmi	Eşek dikenini	Çiçek	D, H	Tekirdağ (44)
<i>Centaurea drabifolia</i> Sm.	Basurotu	Yaprak, Çiçek	D	Afyon (20)
<i>Cichorium intybus</i> L.	Ham sütlüvan, Çatlangaz	Herba/Çiçek, Kök	D	Sakarya (30) / Erzurum (34)
<i>Cirsium italicum</i> (Savi) DC.	Eşek dikenini	Tohum	D	Sakarya (30)
<i>Cirsium</i> sp.	Kilindar	Kök	D	Ağrı (27)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
<i>Helianthus tuberosus</i> L.	Yer elması	Yumurru	D,H/ D	Bartın (36) / Kayseri (28)
<i>Onopordum turcicum</i> Danin.	Kangal dikenini	Herba, Tohum	D	Tokat (24)
<i>Tripleurospermum oreades</i> (Boiss.) Rech var. <i>oreades</i>	Papatya	Herba	D	Erzurum (34)
Berberidaceae				
<i>Berberis crataegina</i> DC.	Karamık, Kızamık dikenini	Meyve/ Kök	D	Çankırı (45) / Konya (29), Sinop (24)
<i>Berberis integerrima</i> Bunge	Kızambık	Genç sürgünler	D	Erzurum (34)
Boraginaceae				
<i>Onosma armeniacum</i> Klokov	Havacıva	Kök	-	Erzurum (34)
Caprifoliaceae				
<i>Sambucus ebulus</i> L.	Buzka, Sultan otu, Yiğden, Yılgin, Yir otu, Bezirgan	Meyve / Yaprak	D	Gönen (32), İçel(37), Kocaeli, Sakarya, Zonguldak (30) / Kocaeli (30), Samsun (24)
<i>Viburnum lanitana</i> L.	Germeşe	Olgun meyvaları	D	Erzurum (34)
Caryophyllaceae				
<i>Dianthus floribundus</i> Boiss.	Basurotu	Tüm Bitki	D	Afyon (20)
Chenopodiaceae				
<i>Beta corolliflora</i> L.	Kızılca	Kök	D	Erzurum (27)
<i>Beta vulgaris</i> L. f. <i>altissima</i> (Döll) Helm.	Şeker pancarı	Yumurru	H	Sakarya (30)
Cistaceae				
<i>Cistus</i> sp.	Kortli, Pamuk otu	Yaprak	-	Artvin (22)
Cucurbitaceae				
<i>Bryonia alba</i> L.	Ülüngül	Kök	D	Amasya (24)
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich.	Şeytan keleş	Meyva usaresi	D, H	Gönen (32) / Antakya (43)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Rich.	Cirtatan, Acı kelek, Acı kavun, Yabani kavun, Delibostan	Kök / Meyve	D	Çanakkale (40) / Şile (31), Niğde (28)
<i>Momordica charantia</i> L.	Kudretnarı	Meyvelerin yağlı ekstresi	H	Bartın (36)
Cupressaceae				
<i>Juniperus communis</i> L. ssp. <i>nana</i>	Ardıç	Meyve	D	Tokat (24)
<i>Juniperus drupacea</i> Lab.	Andız katranı, Andız pekmezi	Katran, Ardıç katranı / Meyve	D	Karaman (29) / Maraş (29)
<i>Juniperus oxycedrus</i> L.	Dikenli ardıç	Meyve / Kök, Katran, Meyve, Yaprak	D	Afyon (20), Amasya (24), Antalya (23), Kütahya (20), Sinop (24), Zonguldak (30) / Kastamonu (21)
<i>Juniperus oxycedrus</i> L. ssp. <i>oxycedrus</i>	Diken ardıç	Meyve	D	Çankırı (45), Niğde (28)
	Ardıç	Yaprak	H	Niğde (28)
Dioscoraceae				
<i>Tamus communis</i> L. subsp. <i>cretica</i> (L.) Kit Tan	Tilki üzümü, Yandran	Kök	D	Gönen (32)
<i>Equisetum palustre</i> L.	Kırkkilit otu	Tüm Bitki	D	Kütahya (20)
<i>Equisetum telmateia</i> Ehrh.	Çam otu	Herba	D	Trabzon (25)
Euphorbiaceae				
<i>Euphorbia macroclada</i> Boiss.	Sütüğe	Latex	H	Karaman (29)
<i>Euphorbia rigida</i> Bieb.	Sütüğe	Latex	H	Çankırı (45)
Fagaceae				
<i>Quercus libani</i> Olivier	Kara meşe	Lif, Kabuk	D	Niğde (28)
<i>Quercus pubescens</i> Willd.	Boz meşe	Lif, Kabuk	D	Niğde (28)
<i>Quercus trojana</i> P. B. Webb.	Kesme ağacı	Kök	D	Maraş (29)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
Fumariaceae				
<i>Fumaria microcarpa</i> Boiss. ex. F.	Şahtere	Herba	D	Erzurum (27)
<i>Fumaria spec.</i>	-	-	D	Gümüşhane, Elazığ (37)
Gentianaceae				
<i>Centaurium erythraea</i> Rafin. ssp. <i>erythraea</i>	Kırmızı kantaron	Çiçekli dallar	D	Gönen (32)
	Kıbrıt otu	Çiçek	H	Bartın (36)
Geraniaceae				
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Herit. subsp. <i>cicutarium</i>	Potot	Herba	D	Erzurum (34)
Globulariaceae				
<i>Globularia tricosantha</i> Fisch. et Mayer	-	Herba, Tüm Bitki	D	Bayburt (22)
Gramineae				
<i>Agropyron repens</i> Beauv.	Ayrık	Kök	D	Maraş (29)
<i>Zea mays</i> L.	Mısır	Tohum / Stilus	D	Amasya (24) / Ankara (28)
Hypericaceae				
<i>Hypericum lyidium</i> Boiss.	Mayasıl otu, Karaman otu	Herba	D	Kayseri (28), Konya (28)
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Sarı kantaron, Yaka otu	Çiçekli dallar	D	Gönen (32)
<i>Hypericum scabrum</i> L.	Mayasıl otu	Herba	D	Kayseri (28)
Iridaceae				
<i>Iris germanica</i> L.	Susam	Toprak altı kısımları	D, H	Bartın (36)
Juglandaceae				
<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Yaprak	H	Artvin (27)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
Labiatae				
<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb.	Basurotu	Herba	D	Afyon (20), Mersin (23)
<i>Ajuga chamaepitys</i> (L.) Schreb. ssp. <i>chia</i> var. <i>chia</i>	Basurotu	Herba	D	Konya (29)
<i>Balloita acetabulosa</i> (L.) Benth	-	Herba	D	Balıkesir (37)
<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson	Narpuz	Herba		Niğde (28)
<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson subsp. <i>longifolia</i>	Yarpuz	Herba	D	Erzurum (34)
<i>Origanum vulgare</i> L. subsp. <i>hirtum</i> (Link) Iesfvaart	Kekik otu	Yaprak	D	Gönen (32)
<i>Sabia virgata</i> Jacq.	Ellik otu, Dodil otu	Herba	H	Merzifon (46)
<i>Teucrium chamaedrrys</i> L.	Mayasıl otu	Herba	D	Bolu (24), Mersin (23), Erzurum (34)
<i>Teucrium chamaedrrys</i> L. ssp. <i>chamaedrrys</i>	Mayasıl otu, Kısamahmut otu	Kök, Gövde	D	Karaman (41)
<i>Teucrium flavum</i> L. subsp. <i>hellenicum</i> Rech. f.	Basurotu			Konya (42)
<i>Teucrium polium</i> L.	Mayasıl otu	Herba	D	Gönen (32)
<i>Thymus canoviridis</i> Jalas	Mayasıl otu, Merven, Yavşan Mayasıl otu	Herba Herba	D H	Ağrı (27), Cankırı (45), Karaman (39), Kastamonu (21), Kocaeli, Zonguldak (30) Kocaeli (30)
<i>Thymus longicaulis</i> C. Presl subsp. <i>longicaulis</i> var. <i>subisophyllus</i> (Borbas) Jalas	Kekik otu	Herba	D	Erzurum (34)
Lauraceae				
<i>Laurus nobilis</i> L.	Tehnel	Yaprak	Dek	Isparta (18)
Leguminosae				
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	Piyon	Yaprak	H	Aydın (20)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. var. <i>glandulifera</i> Boiss.	Payam	Kök	D	Kayseri (28)
<i>Onopordum bracteatum</i> Boiss. et. Heldr.	Kangal	Tohum	D	Kars (27)
<i>Vicia ervilia</i> (L.) Willd.	Burçak	Tohum	D	Aydın (20)
Liliaceae				
<i>Allium porrum</i> L.	Prasa	Tüm Bitki	H	Ankara (28)
<i>Allium sativum</i> L.	Sarımsak	Soğanı	D / H	Bartın (30) / Ankara (28), Gönen (32)
<i>Asphodelus aestivus</i> Brot.	Hidrellez kamçısı	Yumru kök	D	Gönen (32)
Loranthaceae				
<i>Arceuthobium oxycedri</i> (DC.) Bieb.	Ardıç burcu, Andız güveligi	Herba	D	Kütahya (20), Karaman (29)
<i>Viscum album</i> L.	Ökse otu	Yaprak	D	Gönen (32)
<i>Viscum album</i> L. ssp. <i>album</i>	Kuşburnu gökçesi	Herba	D / H	Tokat (24) / Merzifon (46)
Malvaceae				
<i>Hibiscus esculentus</i> L.	Bamya	Meyve	Kaynatılır	Bartın (36)
<i>Malva neglecta</i> Wallr.	Ebegümeci	Yaprak / Herba	D	Çankırı (45) / Erzurum (34)
Moraceae				
<i>Ficus carica</i> L.	Yemiş, İncir	Yaprak	D	Gönen (32)
	Yemiş	Latex	H	Karaman (29)
<i>Ficus carica</i> L. subsp. <i>carica</i>	İncir, Yalancı yemiş	Meyve, Yaprak	D	Kocaeli (30)
	İncir	Yaprak	D	Trabzon (25)
Myrtaceae				
<i>Myrtus communis</i> L. ssp. <i>communis</i>	Murt	Meyve, kök	D	Maraş (29)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
Oleaceae				
<i>Olea europaea</i> L.	Zeytin	Yaprak	D	Artvin (27)
Pinaceae				
<i>Pinus brutia</i> Ten.	Çam	Reçine	H	Muğla (20)
<i>Pinus nigra</i> Arn. ssp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboc	Çam kozalağı	Meyve	D	Bolu (24)
	Karaçam	Sürgün (genç)	-	Niğde (28)
Plantaginaceae				
<i>Plantago major</i> L.	Sinirli yaprak, Sivilli yaprak, Sümüşşük	Tohum / Yaprak	D	Ankara (28)/ Ankara (28), Karabük (30)
	-	Tohum	-	Malatya (37)
<i>Plantago major</i> L. ssp. <i>major</i>	Bağa yaprağı	Yaprak	D	Kars (27)
Platanaceae				
<i>Platanus orientalis</i> L.	Çınar pürçüğü	Meyve	D	Maraş (29)
Polygonaceae				
<i>Rheum ribes</i> L.	Uçkun, Işgin	Sürgün / Kök	D	Bitlis (26)/ Erzurum (34)
<i>Rumex crispus</i> L.	Evelik	Yaprak		Erzurum (34)
<i>Rumex pulcher</i> L.	Aktüfelik	Tohum	D	Amasya (24)
Punicaceae				
<i>Punica granatum</i> L.	Nar	Meyve	D	Bolu (24)
Ranunculaceae				
<i>Ranunculus ficaria</i> L.	Basurotu, Dügün çiçeği	Herba	H	Kilis (35)
Rosaceae				
<i>Cydonia oblonga</i> Miller (kültür)	Ayva ağacı	Yaprak	D	Gönen (32)
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Taflan	Yaprak	D	Sakarya (30)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
<i>Mespilus germanica</i> L.	Döngel	Kabuk	D	Zonguldak (30)
<i>Pyrus elaeagnifolia</i> Pallas ssp. <i>elaeagnifolia</i>	Ahlat armudu	Kök	D	Aydın (20)
<i>Rosa canina</i> L.	Köpek gülü	-	H	Bartın (36)
	Yabani gül	Yaprak,Meyve	D	Tekirdağ (44)
	Kuşburnu, Şilan, Karadiken	Kök,Meyve	D / H	Afyon(20),Ağrı,Ardahan, Erzurum,Kars(27),Zonguldak (30), Ankara (28) / Kars (27)
	Kuşburnu, İtburnu, Köpek dikeni, Kür, Köpek gülü, Sıtma gülü	Meyve	D / H	Bilecik (24),Sakarya,Karabük (30),Şile(31),Kayseri,Niğde , Konya (28),Çankırı (45), Erzurum, Kars (27),Gönen (32),Kütahya(20),Van(26), Isparta (18) / Ankara (28)
	Kuşburnu	Kök	D	Bilecik,Tokat (24), Erzurum,Kars (27), Merzifon (46)
<i>Rosa gallica</i> L.	Kuşburnu	Kök	D	Erzurum (34)
<i>Rosa pimpinellifolia</i> L.	Koyun gözü	Meyve	D	Erzurum (34)
<i>Rosa sempervirens</i> L.	Gülbüzük, Kuşburnu, Sıtma gülü	Meyve	D	Gönen (32)
<i>Rosa spec.</i>	-	Meyva	D	Giresun (37)
<i>Rubus caesius</i> L.	Böğürtlen	Kök	D	Erzurum (34)
<i>Rubus canescens</i> DC.	Böğürtlen	Sürgün	D	Bolu (30)
<i>Rubus canescens</i> DC. var. <i>canescens</i>	Karantı, Karamuk	Kök	D	Gönen (32)
<i>Rubus discolor</i> Weither et Nees	Köstebek dikeni, Karantı, Karamuk	Kök	D	Gönen (32), Kütahya (20), Karabük, Zonguldak (30), Van (26)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
<i>Rubus hirtus</i> Waldst. et Kit.	Avat dikenini	Kök	D	Trabzon (25)
<i>Rubus sanctus</i> L., Schreber	Böğürtlen	Kök	D	Afyon (20), Isparta (18), Kars (27), Şile (31), Zonguldak (30), Merzifon (46)
Scrophulariaceae				
<i>Verbascum cheiranthifolium</i> Boiss. var. <i>cheiranthifolium</i>	Siğırkuyuğu	Çiçek/Yaprak	D / H	Çankırı (45), Isparta (18) / Erzurum (34)
<i>Verbascum chrysochaete</i> Stapf.	Siğırkuyuğu	Çiçek	D	Isparta (18)
<i>Verbascum lastanthum</i> Boiss. Ex. Bentham	Siğırkuyuğu	Yaprak, Çiçek	D	Isparta (18)
<i>Verbascum pumilum</i> Boiss. and Heldr.	Siğırkuyuğu	Tüm Bitki	H	Niğde (28)
<i>Verbascum symes</i> Murb. et Rech fil.	Siğırkuyuğu	Yaprak, Çiçek	H	Aydın (38)
Solanaceae				
<i>Datura metel</i> L.	Tatala	Tohum	D	Bilecik (24)
<i>Solanum melongena</i> L.	Baldırcan, Patlıcan	Meyve / Kaliks	H	Ankara (28) / Trabzon (25)
Stryacaceae				
<i>Styrax officinalis</i> L.	Tespil ağacı	Kökler	H	Isparta (18)
Tiliaceae				
<i>Tilia rubra</i> DC. ssp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	İhlamur	Çiçek	D	Trabzon (25)
Umbelliferae				
<i>Eryngium campestre</i> L. var. <i>virens</i> Link	Boğa dikenini	Kök, Gövde	D	Karaman (33)
<i>Eryngium billardieri</i> Delar.	Boğa dikenini	Kök	D	Erzurum (34)
<i>Lepidium sativum</i> L. ssp. <i>sativum</i>	Tere otu	Herba	D	Konya (29)
<i>Malabaila secacul</i> Banks et Sol.	Çörtük	Yaprak	D	Isparta (18)

Bitkinin Latince Adı	Bitkinin Yöresel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanılış Şekli	Kullanıldığı Yöre (Kaynaklar)
<i>Opopanax hispidus</i> (Friv.) Gris.	Çörtük	Yaprak	D	Isparta (18)
<i>Petroselinum crispum</i> Miller	Maydanoz	Herba	D	Çankırı (45)
Urticaceae				
<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan, Cızlağan	Herba	D / H	Erzurum (34), Karabük,Sakarya (30), Niğde (28), Şile (31), Trabzon (25), Karaman (39) / Anıkkara (28)
				Çankırı (45)
				Gönen (32), Sakarya (30)
				Bilecik (24)
<i>Urtica ptiliifera</i> L.	Isırgan	Herba	D	Bilecik (24)
				Kök
				Bilecik (24)
				Herba
<i>Urtica urens</i> L.	Isırgan	Herba	D / H	Karaman (39),Amasya (24)
Vitaceae				
<i>Vitis vinifera</i> L.	Keskin sirke	Meyve	H	Karaman (29)
	Asma	Tohum	D	Niğde (28)
Zygophyllaceae				
<i>Peganum harmala</i> L.	Üzerlik	Kök	D	Van (26)
D: Dahilen, H: Haricen				

Sonuç olarak, halk ilacı araştırmalarında tespit edilen bitkilerin hemoroit tedavisindeki yerinin anlaşılabilmesi için biyolojik aktivite çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Cerrahi tedavinin hemoroit tedavisinde tam bir çözüm olmadığı düşünülürse, halk ilaçları hemoroit şikayetlerinin giderilmesinde ve koruyucu olarak değerlendirilebilir.

Özet

Hemoroit rahatsız edici semptomları olan, görülme sıklığı yüksek bir hastalıktır. Eski çağlardan beri bitkiler halk arasında hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Bu derlemede hemoroit şikayetlerinde halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin Latince ve yöresel adları, familyaları, kullanılan kısımları, kullanılış şekilleri, kullanıldıkları yöreler verilmiştir. Ülkemizde hemoroit tedavisinde kullanılan 46 familyaya ait 84 cinsin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu bitkilerin bazılarının hemoroit tedavisinde kullanılan ilaçlarla benzer aktivitelere sahip olması dikkat çekicidir.

Anahtar Kelimeler: Hemoroit, Halk ilaçları, Tıbbi bitkiler

Summary

Plants Used for Hemorrhoid Treatment in Folk Medicine

Hemorrhoid is a disease with inconvenient symptoms and has a high incidence. Plants are used in folk medicine for the treatment of diseases for centuries. In this review, family and species name, local name, locality, parts used and usage of plants used as folk medicine are given. 84 plant genus belong to 46 families are used for the treatment of hemorrhoids in Turkey. It is noteworthy that some of these plants have the similar activities with the drugs used for the hemorrhoid treatment.

KAYNAKLAR

1. Menteş, N.K., " Anal Lezyonlar, Hemoroit", Klinik Gastroenteroloji, 2, 4. Baskı, Sanem Matbaası, İzmir, (1982). 1, 372-376
2. Shrock, T.R. Examination of the Anorectum, Rigid Sigmoidoscopy, Flexible Sigmoidoscopy and Diseases of the Anorectum", Sleizenger, M.H., Fordtran, (Eds.) Gastrointestinal Disease, Philadelphia, W.B. Saunders Company, (1989), 2, 1576-1582
3. Nisar, P.J., Schollefield, J.H., Managing Haemorrhoids, BMJ, 327, 847-851 (2003).
4. Stirnemann, H., Halter, F., "Hemoroitler", Rektum ve Anal Kanal Hastalıkları, Ankara, Ayyıldız Matbaası, (1976).114-131.
5. Kann, B.R., Whitlow, C.B., Hemorrhoids Diagnosis and Management, Techniques in Gastrointestinal Endoscopy, 6(1), 6-11 (2004).

6. Jonas, M., Scholefield, J.H., Anal Fissure, *Gastroenterology Clinics of North America*, 30(1), 167-178 (2001).
7. Johanson, J. F. Nonsurgical Treatment of Hemorrhoids, *Journal of Gastrointestinal Surgery*, 6 (3), 290-294 (2002).
8. Alpers, D. H., Powell, D. W., Owyang, C., Silverstein, F. E., "Anorectal Diseases", Yamada, T. (Ed.), *Textbook of Gastroenterology*, Philadelphia, J. B. Lippincott Company, (1995), 2, 2029.
9. Yeşilada, E., Sezik, E., A Survey on the Traditional Medicine in Turkey: Semi-quantitative Evaluation of the Results, Singh, V.K., Govil, J.N. (Eds), *Recent Progress in Medicinal Plants*, Houston, Sci. Tech. Publishing LLC, (2002), 7, 389-412
10. Bayattekin, O., Bergamada Bulunan Otlarla Bunların Kullanılış Tarzları, *Halk Bilgisi Haberleri*, 62, 42-46 (1936).
11. Alparlan, H., Kiliste Kullanılan Halk İlaçları, *Halk Bilgisi Haberleri*, 106, 249-250 (1940).
12. Turgal, H.C., Mersin'de Halk Hekimliği, *Halk Bilgisi Haberleri*, 4(41), 104-108 (1934).
13. Ayrıl, M. N., İstanbulda Halk Tedavi Usulleri, *Halk Bilgisi Haberleri*, 61, 20-22 (1936).
14. Baytop, T., *Türkiyede Bitkilerle Tedavi-Geçmişte ve Bugün*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1999.
15. Taşır, Ü., Şakir, M., Sinop ve Çevresinde Sıhhat Hakkında İnanmalar, *Halk Bilgisi Haberleri*, 4(42), 141-4 (1934).
16. Hınçer, I., Bazı halk ilaçları, *Türk Folklor Araştırmaları*, 104, 1660-1661 (1958).
17. Üçer, M., Sivasta Attar Dükkanları Şifalı Bitkiler ve Ev İlaçları, *Sivas Folkloru*, 19(5), 3-7 (1971).
18. Tuzlacı, E., Erol, M.K., *Turkish Folk Medicinal Plants Part II: Eğirdir (Isparta)*, *Fitoterapia*, 70, 593-610 (1999).
19. Samuelsen, A. B., The Traditional Uses, Chemical Constituents and Biological Activities of *Plantago Major* L., *Journal of Ethnopharmacology*, 71, 1-21 (2000).
20. Honda, G., Yeşilada, E., Tabata, M., Sezik, E., Fujita, T., Takeda, Y., Takaishi, Y., Tanaka, T., Traditional Medicine in Turkey VI. Folk Medicine in West Anatolia: Afyon, Kütahya, Denizli, Muğla, Aydın Provinces, *Journal of Ethnopharmacology*, 53, 75-87 (1996).
21. Sezik, E., Zor, M., Yeşilada, E., Traditional Medicine in Turkey II. Folk Medicine in Kastamonu, *International Journal of Pharmacognosy*, 30 (3), 233-239 (1992).
22. Sezik, E., Tabata, M., Yeşilada, E., Honda, G., Goto, K., Ikeshiro, Y., Traditional Medicine in Turkey I. Folk Medicine in Northeast Anatolia, *Journal of Ethnopharmacology*, 35, 191-196 (1991).
23. Yeşilada, E., Honda, G., Sezik, E., Tabata, M., Goto, K., Ikeshiro, Y., Traditional Medicine in Turkey IV. Folk Medicine in the Mediterranean Subdivision, *Journal of Ethnopharmacology*, 39, 31-38 (1993).
24. Fujita, T., Sezik, E., Tabata, M., Yeşilada, E., Honda, G., Takeda, Y., Tanaka, T., Takaishi, Y., Traditional Medicine in Turkey VII. Folk Medicine in Middle and West Black Sea Regions, *Economic Botany*, 49 (4), 406-422 (1995).
25. Yazıcıoğlu, A., Tuzlacı, E., Folk Medicinal Plants of Trabzon (Turkey), *Fitoterapia*, 67 (4), 307-318 (1996).
26. Tabata, M., Sezik, E., Honda, G., Yeşilada, E., Fuku, H., Goto, K., Ikeshiro, Y., Traditional Medicine in Turkey III. Folk Medicine in East Anatolia, Van and Bitlis Provinces, 32 (1), 3-12 (1994).

27. Sezik, E., Yeşilada, E., Tabata, M., Honda, G., Takaishi, Y., Fujita, T., Tanaka, T., Takeda, Y., Traditional Medicine in Turkey VIII. Folk Medicine in East Anatolia; Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Iğdır Provinces, *Economic Botany*, 51 (3), 195-211 (1997).
28. Sezik, E., Yeşilada, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda, Y., Tanaka, T., Traditional Medicine in Turkey X. Folk Medicine in Central Anatolia, *Journal of Ethnopharmacology*, 75, 95-115 (2001).
29. Yeşilada, E., Honda, G., Sezik, E., Tabata, M., Fujita, T., Tanaka, T., Takeda, Y., Takaiishi, Y., Traditional Medicine in Turkey. V. Folk Medicine in the Inner Taurus Mountains, *Journal of Ethnopharmacology*, 46, 133-152 (1995).
30. Yeşilada, E., Sezik, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda, Y., Tanaka, T., Traditional Medicine in Turkey IX: Folk Medicine in North-West Anatolia, *Journal of Ethnopharmacology*, 64, 195-210 (1999).
31. Tuzlacı, E., Tolon, E., Turkish Folk Medicinal Plants, Part III: Şile (İstanbul), *Fitoterapia*, 71, 673-685, (2000).
32. Tuzlacı, E., Aymaz, P.E., Turkish Folk Medicinal Plants. Part IV: Gönen (Bahkesir), *Fitoterapia*, 72, 323-343, (2001).
33. Koçak, S., Özhatay, N., Karaman İlinde Etnobotaniğe Katkılar, XIII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (İstanbul, 20-22 Eylül 2000) "Bildiri Kitabı", (Eds. E.Gürkan, E.Tuzlacı), İ.Ü. Ecz. Fak. Yay. No:17, 275-280, İstanbul (2001).
34. Özgen, U., Coşkun, M., Ilıca (Erzurum) İlçesine Bağlı Köylerde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler, XIII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (İstanbul, 20-22 Eylül 2000) "Bildiri Kitabı", (Eds. E.Gürkan, E.Tuzlacı), İ.Ü. Ecz. Fak. Yay. No:17, 135-143, İstanbul (2001).
35. Sürmeli, B., Sakçalı, S., Öztürk, M., Serin, M., Kilis Çevresinde Halk Hekimliğinde Kullanılan Bitkiler, XIII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (İstanbul, 20-22 Eylül 2000) "Bildiri Kitabı", (Eds. E.Gürkan, E.Tuzlacı), İ.Ü. Ecz. Fak. Yay. No:17, 211-220, İstanbul (2001).
36. Sadıkoğlu, N., Alpınar, K., Etnobotanik Açısından Bartın, XIII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (İstanbul, 20-22 Eylül 2000) "Bildiri Kitabı", (Eds. E.Gürkan, E.Tuzlacı), İ.Ü. Ecz. Fak. Yay. No:17, 87-100, İstanbul (2001).
37. Tuzlacı, E., Türkiye'de Bitkilerin Yöresel Kullanılışları (1), *Marmara Üniversitesi Eczacılık Dergisi*, 1(1-2), 101-106 (1985).
38. Çubukçu, B., Atay, M., Sarıyar, G., Özhatay, N., Aydın İli Halk İlaçları, Geleneksel ve Folklorik Droglar Dergisi, 1(1), 1-58 (1994).
39. Koçak, S., Karaman Yöresinde Etnobotanik Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (1999).
40. Saçlı, S., "Kazdağı ve Çevresinde Tıbbi Amaçla Kullanılan Bazı Bitkiler Üzerinde Morfolojik Araştırmalar", İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (1996).
41. Yeni, E., Ermenek (Karaman) ve Yöresinde Yetişen Tıbbi Bitkiler Üzerine Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya (2001).
42. Keklik, T., Konya İli Halk İlaçları, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (1990).
43. Topaloğlu, M., Antakya Bölgesinde Gıda ve İlaç Olarak Kullanılan Bitkiler Üzerinde araştırmalar, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (1987).
44. Akalın, E., Tekirdağ İlinde İlaç ve Gıda Olarak Kullanılan Yabani Bitkiler, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (1993).

45. Avcı, K., "Çankırı İlinde Kullanılan Halk İlaçları", Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara (2002).
46. Mumcu, Ö., "Merzifon (Amasya) İlçesi Halk İlaçları", Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara (2004).
47. Atta, A. H., Alkofahi, A., Anti-nociceptive and Antiinflammatory Effects of Some Jordanian Medicinal Plant Extracts, *Journal of Ethnopharmacology*, 60, 117-124 (1998).
48. Raso, G. M., Pacilio, M., Di Carlo, G., Esposito, E., Pinto, L., Meli, R., In-vivo and In-vitro Anti-inflammatory Effect of *Echinacea Purpurea* and *Hypericum Perforatum*, *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 54, 1379-1383 (2002).
49. Yeşilada, E., Üstün, O., Sezik, E., Takaishi, Y., Ono, Y., Honda, G., Inhibitory effects of Turkish folk remedies on inflammatory cytokines: interleukin-1 α , interleukin-1 β and Tumor Necrosis Factor α , *Journal of Ethnopharmacology*, 58, 59-73 (1997).
50. Erdemoğlu, N., Küpeli, E., Yeşilada, E., Anti-inflammatory and Antinociceptive Activity Assessment of Plants Used as Remedy in Turkish Folk Medicine, *Journal of Ethnopharmacology*, 89, 123-129 (2003).
51. Ahmadiani, A., Fereidoni, M., Semnani, S., Kamalinejad, M., Saremi, S., Antinociceptive and Anti-inflammatory Effects of *Sambucus Ebulus* Rhizome Extract In Rats, *Journal of Ethnopharmacology*, 61, 229-235 (1998).
52. Rahman, A., Nasim, S., Baig, I., Jalil, S., Orhan, İ., Şener, B., Choudhary, M. I., Anti-inflammatory Isoflavonoids from the Rhizomes of *Iris Germanica*, *Journal of Ethnopharmacology*, 86, 177-180 (2003).
53. Han, S. W., Tae, J., Kim, J., Kim, D., Seo, G., Yun, K., Choi, S., Kim, T., Nah, Y., Lee, Y., The Aqueous Extract of *Solanum Melongena* Inhibits PAR2 Agonist-induced Inflammation, *Clinica Chimica Acta*, 328, 39-44 (2003).
54. Abdollahi, M., Karimpour, H., Monsef-Esfehani, H. R., Antinociceptive Effects of *Teucrium Polium* L. Total Extract and essential Oil in Mouse Writhing Test, *Pharmacological Research*, 48, 31-35 (2003).
55. Lavastre, V., Cavalli, H., Ratthe, C., Girard, D., Anti-inflammatory Effect of *Viscum Album* Agglutinin-I (VAA-I): Induction of Apoptosis in Activated Neutrophils and Inhibition of Lipopolysaccharide-induced Neutrophilic Inflammation in Vivo, *Clin. Exp. Immunol.*, 137, 272-278 (2004).
56. Sayyah, M., Saroukhani, G., Peirovi, A., Kamalinejad, M., Analgesic and Anti-inflammatory Activity of the Leaf Essential oil of *Laurus Nobilis* Linn., *Phytotherapy Research*, 17, 733-736 (2003).
57. Biswas, A. R., Ramaswamy, S., Bapna, J.S., Analgesic effect of *Momordica Charantia* Seed extract in mice and rats, *Journal of Ethnopharmacology*, 31, 115-118 (1991).
58. Manabe, M., Takenaka, R., Nakasa, T., Okinaka, O., Induction of Anti-inflammatory responses by dietary *Momordica Charantia* L. (Bitter Gourd), *Biosciences Biotechnology And Biochemistry*, 67 (12), 2512-2517 (2003).
59. Gülçin, İ., Büyükkokuroğlu, M. E., Oktay, M., Küfrevioğlu, O. I., Antioxidant and Analgesic Activities of Turpentine of *Pinus Nigra* Arn. Subsp. *Pallasiana* (Lamb.) Holmboe, *Journal of Ethnopharmacology*, 86, 51-58 (2003).
60. Gülçin, İ., Küfrevioğlu, O. I., Oktay, M., Büyükkokuroğlu, M. E., Antioxidant, Antimicrobial, Antiulcer and Analgesic Activities of Nettle (*Urtica dioica* L.), *Journal of Ethnopharmacology*, 90, 205-215 (2004).
61. Batu, Ö.S., Akçoş, Y., Erol, K., Ezer, N., Biological activities of some rubus species wond healing and gastroprotective activities, XII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı (Ankara, 20-22 Mayıs 1998) "Bildiri Kitabı", (Eds. İ. Çalış, T. Ersöz, A.A. Başaran), Reklam Reklam ve Tanıtım Ltd. Şti.,69-71, Ankara (2000).

YAZARLARIN DİKKATİNE

1.Yazı gönderecek araştırmacıların metnin üzerinde ön sayfa veya kapak olarak araştırmanın ismini, yazarların isimlerini, araştırmacıların adreslerini taşıyan ayrı bir sayfa vermeleri gerekmektedir.

Metnin ilk sayfasına ise sadece araştırmanın ismini YAZMALARİ, yazarların isim ve adreslerini YAZMAMALARİ gerekmektedir.

2.Yazı gönderecek araştırmacıların Türkçe ve İngilizce özetlerinin sonuna altı-sekiz kelimeyi geçmeyecek şekilde "Anahtar Kelimeler" vermeleri gerekmektedir.

3.Makaleler yazışma yapılacak yazar tarafından imzalanmış bir ön yazı ile gönderilmelidir.

Araştırmacılara önemle duyurulur.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
ECZACILIK FAKÜLTESİ DERGİSİNDE
YAYINLANACAK MAKALELERDE ARANAN ŞARTLAR

1.Makaleler yayım işleri, abone ücretleri ve diğer hususlarla ilgili yazışmalar “Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dekanlığı, 06100-Ankara” ile yapılmalıdır.

2.Dergide başka bir yerde yayınlanmamış Türkçe ya da İngilizce, Almanca ve Fransızca yazılmış orjinal çalışmalar yayınlanır.

3.Makaleler, yayına kabul ediliş sırasına göre yayınlanır.

4.Yazının tamamı formül, denklem, şekil, grafik ve fotoğraf dahil 15 daktilo sayfasını geçmemelidir.

5.Metinler 3 nüsha olarak A4 daktilo kağıtlarının sadece bir yüzüne 12 punto ile iki satır aralıklı olarak yazılmalı, sayfanın sol tarafında 3. sağ tarafında 1: alt ve üst taraflarında ise 2.5 er cm boşluk bırakılmalıdır.

6. Makalenin başlığı metine uygun, kısa ve açık ifadei olmalıdır.

a) Makalenin başlığı ile yazarın adı/adları, soyadı/soyadları ve adresleri ayrı bir A4 kağıda yazılmalıdır ve makalenin üzerine iliştilmelidir.

b) Makalenin ilk sayfasının üzerine yazarların adları/soyadları ve adres yazılmaksızın sadece makalenin başlığı yazılmalıdır.

7. Yazı sırasıyla aşağıdaki bölümlerden oluşmalıdır. Giriş, Materyal ve Metot, Bulgular, Tartışma ve sonuç, Türkçe ve bir yabancı dilde (İngilizce, Almanca veya Fransızca) Özet (aynı makale başlığını taşımaktadır), Kaynaklar.

8. Özel isimler dışındaki yabancı kelimeler Türkçe okunuşa göre yazılmalıdır. Yapılacak kısaltmalar, ilgili kelimenin ilk geçtiği yerde parantez içinde belirtilmelidir.

9. Resimler parlak fotoğraf kağıdına siyah-beyaz ve net basılmış olmalıdır. şekil ve fotoğraflar arkasına yumuşak kurşun kalemle yazar adı, makale başlığı ve şekil numarası yazıldıktan sonra, ayrı bir zarf içinde yazıya eklenmelidir. şekil altı yazıları metin dışında ayrı bir kağıda yazılmalıdır.

10. Kaynaklar metinde geçiş sırasına göre numaralanmalı ve bu numaralar metindeki yerinde parantez içinde belirtilmelidir. Kaynaklar yazılırken aşağıdaki hususlara uyulmalıdır.

a) Kaynak olarak dergi gösteriliyorsa Őu sıra gözetilmelidir:

Yazarın soyadı, adının baŐ harfi, makalenin başlığı, derginin adı (varsa uluslararası kısaltılmıŐ Şekli), cilt numarası, sayfa numarası ve yayınlandığı yıl.

rnek :

Hansen, J.M., Kristensen, M., Skovsted, L., Christensen, L.K.: Dicoumarol Induced Diphenylhydantoin Intoxiation, Lancet, 2, 265 (1966)

a) Kaynak olarak kitap gösterildiği takdirde ise aşağıdaki sıraya uyulmalıdır: Yazarın veya Yazarların soyadları, ad ve adlarının baŐ harfleri veya bölümün başlığı (tırnak içinde), varsa, editörlerin soyadı, ad ve adlarının baŐ harfleri, (editörler) kelimesi, kitabın basıldığı yer, yayınevini adı, basıldığı yıl, varsa cilt numarası ve sayfa numarası.

rnek :

Schachman, H.K., "Ultracentrifugation, Difusion and Viscometry", Calowick, S.P., Kaplan, N.O. (Eds.), Methods in Enzymology, New York, Academic Press Inc., (1957), cilt IV, sayfa 32.

11. Türkçe veya yabancı dilden yazılmış makalenin dil kurallarına uygun olmasının sağlanması yazara aittir.

12. Tüm makale metni uygun bir bilgisayar programıyla (MS office for windows, Word Perfect veya Macintosh ortamı) yazılarak; 3,5" Mikrodiskette gönderilmelidir.

13. Tashihler yazar tarafından yapılır.